

Ozaveščanje javnosti o slovenskih avtohtonih pasmah domačih živali in njihovi uporabni vrednosti prispeva k njihovem ohranjanju

Na 55. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni AGRA 2017, ki je potekal v času od 26.-31. avgusta 2017, je Javna služba nalog genske banke v živinoreji z Oddelka za zootehniko Biotehniške fakulteta Univerze v Ljubljani, sodelovala z organizacijo strokovne razstave 9 slovenskih avtohtonih pasem oziroma 7 vrst domačih živali. Predstavljene so bile naslednje pasme: lipicanski konj, posavski konj, slovenski hladnokrvni konj, cikasto govedo, krškopoljski prašič, jezersko-solčavska ovca, drežniška koza, štajerska kokoš in kranjska čebela.

Obisk predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja in ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Dejana Židana

Na razstavnem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji se je na dan odprtja sejma odvil protokolarni dogodek, ko nas je s svojim obiskom počastil predsednik Republike Slovenije Borut Pahor, ki je tako prispeval k pomembnosti podpore slovenskih avtohtonih pasem domačih živali. Na kratko smo mu opisali pomen in vsebino razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali. Postregli smo mu z izdelki narejenimi iz mesa in mleka slovenskih avtohtonih pasem, ki jih je predsednik ocenil kot zelo okusne. Poleg predsednika so si razstavni prostor slovenskih avtohtonih pasem domačih živali ogledali tudi številni drugi visoki gostje, med njimi minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Dejan Židan in predsednik uprave Pomurskega sejma, gospod Janez Erjavec.

Na dan odprtja sejma je razstavni prostor slovenskih avtohtonih pasem domačih živali obiskal tudi predsednik Republike Slovenije Borut Pahor, ki je v kratkem pogovoru s sodelavko Javne službe nalog genske banke v živinoreji, dr. Metko Žan Lotrič, izrekel podporo ohranjanju slovenskih avtohtonih pasem.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, mag. Dejan Židan je z drugimi visokimi gosti ponovil obisk na razstavnem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji tudi na dan rejcev drobnice in prašičerejcev.

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano mag. Dejan Židan je v družbi visokih gostov, med njimi z vodjo poslanske skupine Socialnih demokratov Matjažem Hanom, obiskal razstavni prostor Javne službe nalog genske banke v živinoreji tudi na dan rejcev drobnice in prašičerejcev

V letu 2017 je Javna služba nalog genske banke v živinoreji razširila razstavni prostor slovenskih avtohtonih pasem domačih živali

Javna služba nalog genske banke v živinoreji je v letu 2017 razstavni prostor AGRA v Gornji Radgoni – hala D2 dopolnila v organizaciji razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, v primerjavi z razstavami preteklih let. V zadnjih letih je bila razstava usmerjena v predstavitev manjšega števila pasem ter v večjo promocijo »rabe« pasme. V letu 2017 smo celotno zgodbo razširili na predstavitev devetih slovenskih avtohtonih pasem domačih živali. Poleg dela hleva D2, kjer se je razstava slovenskih avtohtonih pasem domačih živali odvijala od leta 2010 do leta 2016, smo vključili tudi konjski del hlev, kjer so se istočasno predstavljale vse tri slovenske avtohtone pasme konj. Tudi v letu 2017 je Javna služba nalog genske banke v živinoreji dala poudarek promociji izdelkov, ki jih rejci priredijo z večino razstavljenih pasem domačih živali, prikazani pa so bili tudi drugi načini povečevanja uporabne vrednosti pasem. K sodelovanju je Javna služba nalog genske banke v živinoreji povabila Rejske organizacije (društva) in njihove rejce, ki so se predstavili na razstavnem prostoru s svojo dejavnostjo in z izdelki, ki izvirajo od slovenskih avtohtonih pasem domačih živali.

Predstavitev posameznih pasem po vrstah domačih živali

Na razstavnem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji je bilo torej predstavljenih sedem vrst domačih živali (konji, govedo, prašiči, ovce, koza, kokoši, čebele) po posameznih pasmah.

Pri lipicanskem konju sta bili predstavljeni dve kobili, kastrat in žrebiček, v lasti Vzrejne hiše lipicancev Barbana in rejca Janeza Peternela. Posavski konj je bil predstavljen s petimi konji,

od tega z enim žrebcom, dvema kobilama in eno kobilo z žrebetom. Predstavljeni konji so bili v reji in lasti Prišel Andreja z Jesenic na Dolenjskem ter Horvatič Ivana z Bizeljskega. Slovenskega hladnokrvnega konja sta predstavljala dva plemenska žrebca, ki plemenita na registriranih pripustnih postajah ter dve plemenski kobili z žrebeti. Enega žrebca je predstavljala oskrbnik Peter Zajc iz Višnje Gore, drugega žrebca pa Franc Salobir, Uroš Salobir in Marko Voga z Gorice pri Slivnici.

Cikasto govedo je predstavljala rejec Miha Smolej s Planine pod Golico, ki ima ekološko kmetijo.

Pri krškopoljski pasmi prašičev je bil razstavljen plemenski merjasec in plemenska svinja s pujski, last družinske kmetije Kamenik iz Loč.

Drežniško kozo je razstavljal rejec Blaž Kravanja iz Bovca, ki v poletnem času paše živali na kobariški planini Bošca.

Jezersko-solčavsko ovco je predstavljala rejec Janez Smrtnik, ki ima ekološko kmetijo.

Štajersko kokoš (kokoši, petelin, kopuni) je razstavljal Oddelek za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, ki je kot priznana rejska organizacija na področju perutninarstva zadolžena za izvajanje rejskega programa za štajersko kokoš.

Kranjsko čebelo je razstavljal čebelar Jožef Andrejč iz Tišine.

Nekaj utrinkov s predstavitve izbranih slovenskih avtohtonih pasem domačih živali s strokovnim komentarjem, ki je potekala v maneži, je na spodnjih fotografijah:

Foto: Barbara Luštrek

Foto: Barbara Luštrek

Foto: Barbara Luštrek

Foto: Barbara Luštrek

Predstavitev kmetij s statusom ARK KMETIJA oziroma ARK SREDIŠČE

V letu 2017 je Javna služba nalog genske banke v živinoreji povabila k sodelovanju na razstavnem prostoru slovenskih avtohtonih pasem domačih živali v okviru sejma AGRA 2017 kmetije, ki jim je bil v letu 2016 podeljen status ark kmetija oziroma ark središče. Odzvale so se tri kmetije, in sicer:

- Rejec **Ciril Totter**, Totter Ciril, Griblje 13, Gradac. Na kmetiji, ki ima status **ark kmetija** redijo krškopoljskega prašiča (kmetija ima tudi status vzrejnega središče), bovške ovce in štajerske kokoši. Na kmetiji se ukvarjajo s sirarstvom, predelavo mesa in gojenjem belokranjske (gribeljske) čebule. Izdelujejo odlične mesne izdelke iz mesa krškopoljskega prašiča (suha salama, špehovka, dimljena vratovina ...), ki so jih obiskovalcem sejma nudili v pokušino in prodajo. Nekateri obiskovalci sejma so kmetijo Totter po odličnosti njenih izdelkov prepoznali že iz preteklih dveh let.
- Rejec **Miha Smolej**, Planina pod Golico 4a, Jesenice. Kmetija ima status **ark središče**. Rejec je razstavljal cikasto govedo – kravo Murko SI 63498804, ki je bikovska mati in izhaja iz ene izmed 15 izvornih rej cikastega goveda. Predstavljena krava odlično izraža avtohtone lastnosti in je v mlečnem tipu. Izvornost krave Murke je bila potrjena tudi na drugi državni razstavi leta 2012 v Komendi, ko je bila Murka za prvo uvrstitev v skupini prvesnic po telitvi nagrajena z zvoncem. Rejec je na stojnici nudil in prodajal mlečne

izdelke (mleko, sirotko, skuto, kisko smetano) ter kruh (z dodatkom sirotke) in piškote (z dodatkom kisle smetane).

- Rejec **Janez Smrtnik**, Spodnje Jezersko 14, Zgornje Jezersko. Kmetija ima status **ark kmetija**. Rejec je razstavljal ovce jezersko-solčavske pasme (ovce z jagnjeti – skupaj 11 živali ter ovna). Na ekološki kmetiji se poleg z rejo jezersko-solčavske ovce ukvarjajo še z rejo cikastega goveda, krškopoljskega prašiča in kranjsko čebelo.

V letu 2017 je Javna služba nalog genske banke v živinoreji dala prednost promociji kmetijam, ki jim je bil v letu 2016 podeljen status ark kmetija oziroma ark središče. Poskrbljeno je bilo za ustrezno označitev v razstavnem prostoru razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, da so bili tudi obiskovalci takoj seznanjeni, dodatno pa so se podeljevale zloženske o ark kmetijah oziroma ark središčih. Ustrezne označbe za namen informiranja in obveščanja javnosti so obiskovalce seznanjale o aktivnostih, ki prejemajo podporo iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020.

Na razstavnem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji so sodelovali tudi drugi rejci

Poleg ponudnikov izdelkov in razstavljalcev živali s statusom ark kmetija oziroma ark središče, so na razstavnem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji sodelovali še drugi rejci. Drežniško kozo je razstavljal rejec iz Bovca Blaž Kravanja, ki je razstavljal tri koze in kozla drežniške pasme. Na stojnici je nudil v pokušino in prodajo mešani kravji-kozji sir. Mesne izdelke iz mesa krškopoljskega prašiča je promovirala tudi kmetija Žgajnar. Med je prodajal čebelar Jožef Andrejč, jajca štajerske kokoši z Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete pa so bila na stojnici, kjer so bili tudi letaki, zloženske ... izdane s strani Biotehniške fakulteta in Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Občasne degustacije izdelkov avtohtonih pasem je nudila tudi Javna služba nalog genske banke v živinoreji

Poleg rejcev avtohtonih pasem, je občasne degustacije suhomesnatih izdelkov pripravljenih iz mesa krškopoljskega prašiča ter mlečnih izdelkov iz mleka cikastega goveda in drežniške koze ter degustacijo jajc štajerske kokoši, nudila tudi Javna služba nalog genske banke v živinoreji. Ob sami razstavi živali so bila za obiskovalce razstave pripravljena strokovna gradiva s podrobnejšimi informacijami razstavljenih pasem in glavnih vsebin dela Javne službe nalog genske banke v živinoreji. Pripravljene so bili plakati s pregledom zgodovinskega razvoja vseh razstavljenih pasem kot tudi o njihovi današnji vlogi v slovenskem kmetijskem prostoru. Ob degustaciji izdelkov so sodelavci Javne službe nalog genske banke v živinoreji pokuševalcem nudili kratek opis pasme in glavne značilnosti njenih izdelkov. Obiskovalci so bili nad okusnostjo izdelkov navdušeni.

Sodelovanje Javne službe nalog genske banke z društvom Bicka kot dodatna promocija jezersko-solčavske ovce

Kot veliko dodatno vrednost letošnje razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali Javna služba nalog genske banke v živinoreji ocenjuje vzpostavitev sodelovanja z društvom Bicka, to je društvom, ki skrbi za promocijo izdelkov narejenih iz volne slovenske avtohtone pasme jezersko-solčavske ovce. Z namenom prikaza povečanja uporabne vrednosti slovenskih avtohtonih pasem je v maneži tri dni potekla predstavitev z naslovom »Kako do volne – od strižnje do izdelka«, kjer je bil v eno in pol urni predstavitvi prikazan tradicionalen ročni način striženja ovc, pobiranje, sortiranje, skladiščenje in pranje volne, krtačenje/mikanje volne, predenje, pletenje, kvačkanje ter polstenje. Celotna predstavitev je bila spremljana s komentarjem opisa vseh sodelujočih in posameznih postopkov.

Predstavitev v maneži »Od strižnje do izdelka« je številne obiskovalce pritegnila, da so prišli bliže in se tudi sami poskusili v predstavljenih postopkih.

Delavnica polstenja v hali D2 – Javna služba nalog genske banke v sodelovanju z društvom Bicka

Po treh dneh predstavitve »Od strižnje do izdelka« v maneži, je v hali D2, kjer so bile predstavljene slovenske avtohtone pasme domačih živali, dva dni potekala delavnica polstenja, ki so jo pod okriljem Javne službe nalog genske banke v živinoreji vodile članice društva Bicka. Med prvimi obiskovalci delavnice so bili otroci iz vrtca Manka Golarja Gornja Radgona, kasneje pa so se delavnice udeležili številni naključni obiskovalci sejma. Zanimanje je preseglo vsa pričakovanja, saj je bilo prostih mest večinoma manj kot pa posameznikov, ki so želeli poskusiti s polstenjem volne jezersko-solčavske ovce.

Ravnateljica vrtca iz Gornje Radgone gospa Breda Forjanič je zapisala:

*»Spoštovani,
iskreno se zahvaljujemo za poslane fotografije aktivnosti naših otrok. Glede otrok pa samo stavek: ne morete si zamisliti, kaj vse so imeli povedati svojim staršem ob odhodu iz vrtca in tudi starši kar niso mogli verjeti, kaj vse so otroci na sejmu doživeli.
Ko se medsebojno obogatimo in kaj naučimo je namen sodelovanja dosežen, zato hvala za to priložnost.*

*Želimo vam veliko poslovnih uspehov in vas pozdravljamo.
mag. Breda Forjanič, ravnateljica«*

Veliko zanimanje med obiskovalci sejma je bilo za delavnico polstenja, ki smo jo organizirali v sodelovanju z društvom Bicka – to je društvo, ki skrbi za promocijo izdelkov iz volne slovenske avtohtone pasme jezersko-solčavska ovca; na dan drobnice se je našemu vabilu odzval tudi predsednik vlade dr. Miro Cerar. Sodelujoči v

protokolu so izrazili veliko navdušenje nad polstenimi izdelki in dali pobudo, da se poišče možnost za njihovo vključitev za promocijska darila.

Članice društva Bicka so na svoji facebook strani objavile:

»Uporabnik [BICKA - polstena volna na Solčavskem](#) je dodal [nove fotografije \(14\)](#).

[31. avgust ob 12:37](#) ·

»Pod pokroviteljstvom Biotehniške fakultete smo dobile Bicke priložnost za kompleksno predstavitev na kmetijskem sejmu v Gornji Radgoni. Prikazani so bili vsi postopki pri predelavi in uporabi volne, od striženja ovac, prebiranja volne, predenja, pletenja in polstenja. Mlajšim generacijam, ali pa mestnim ljudem je bilo gotovo zanimivo spoznati, kako koristna je lahko ovca in kaj vse lahko naredimo iz njene volne.

V drugem delu Kmetijskega sejma v Radgoni je bilo zelo živahno. Bicke so izvedle več mini delavnic. Okrog mize, poleg naše stojnice se je trlo ljudi. Komaj je vsak prišel na vrsto da bi se preizkusil v polstenju in odnesel izdelek domov. O, tudi precej moških je bilo med njimi! Ljubki so bili otroci iz lokalnega vrtca, ki so si izdelali pisane cevke za ogrlice (seveda brez pomoči ni šlo). Zadnji dan pa nas je obiskal sam premier Miro Cerar in se med prikazom polstenja zapletel v pogovor. Očitno so mu bili izdelki na stojnici všeč, tako da smo povabljeni v Državni zbor na predstavitev, Bicke on the go!«

Članice društva Bicka so se na sejmskem prostoru Javne službe nalog genske banke v živinoreji promovirale tudi s prodajo svojih izdelkov na stojnici.

Zaključek

Rejci slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, ki so s svojimi živalmi oziroma izdelki sodelovali na letošnji razstavi slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, so izrazili veliko zadovoljstvo nad celotno organizacijo razstave in podali upanje na podobno sodelovanje tudi v prihodnje. Povedali so, da so z razstavo živali in s prodajo izdelkov v okviru sejma AGRA zelo zadovoljni. Nekateri izmed njih so že sodelovali in so povedali, da so postali preko AGRE bolj prepoznavni, kar se odraža tudi na njihovi prodaji. Tisti, ki so sodelovali prvič, so tudi povedali, da so izdelkov na sejmu precej prodali, poleg tega pa stkali tudi številna nova poslovna poznanstva. Vsi sodelujoči rejci so izrazili upanje k sodelovanju tudi v prihodnje.

Preko razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali smo promovirali delo Javne službe nalog genske banke v živinoreji, slovenske avtohtone pasme in nenazadnje rejce, ki redijo te živali in preko izdelkov in prikazom povečanja uporabne vrednosti slovenskih avtohtonih pasem nadaljujejo zgodbo o rabi pasme, kar daje večje zagotovilo, da se bodo te pasme ohranjale tudi v prihodnje. Razstava torej ni pomembna samo za izobraževanje javnosti, prikaz pasemskih lastnosti in zunanjih značilnosti avtohtonih pasem, temveč s prikazom dobrih praks kmetovanja in uporab avtohtonih pasem prikazuje, kako je z rentabilnim načinom kmetovanja mogoče učinkovito ohranjati slovenske živalske genske vire in katere značilnosti slovenskih avtohtonih pasem je mogoče izkoristiti v prid trženja na kmetiji.

Odgovorna za organizacijo razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali ter spremljajočega programa v okviru Javne službe nalog genske banke v živinoreji:
dr. Metka Žan Lotrič